

BİREYSEL YATIRIMCILARIN HİSSE SENEDİ EDİNİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: GİRESUN ÖRNEĞİ

A RESEARCH TO DETERMINE THE FACTORS AFFECTING THE SHARE ACQUISITION OF INDIVIDUAL INVESTORS: CASE OF GİRESUN

Alper KARAVARDAR*
Arif ÇİLEK**

ÖZ

Bireysel yatırımcılar, kendi adına veya kendi hesabına yatırım işlemleri yapan kişilerdir. Çalışmada, bireysel yatırımcıların hisse senedi edinimini etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin demografik özelliklerle ilişkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmanın amacına yönelik, Giresun ilinde bireysel yatırımcılara anket uygulanmıştır. Demografik özelliklerin, bireysel yatırımcıların hisse senedi ediniminde etkili olan faktörlere yansımaları belirlemek için Faktör Analizi ve Spearman Korelasyon analizi uygulanmıştır. Demografik özelliklerin, bireysel yatırımcıların hisse senedi edinim tercihleri üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Korelasyon analizi sonucunda “Hisse senedi piyasasını yakından takip etme durumu”, “Yatırımlarda hisse senedi oranı” ve “Kendi öncelikli bilgilerinize aşırı güven” faktörlerinin hisse senedi edinimiyle pozitif yönde bir ilişkisi olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bireysel Yatırımcı, Finansal Risk, Hisse Senedi

JEL Kodları:D10, E21,O16

ABSTRACT

Individual investors are those who make investment transactions on their behalf and account. The aim of this study is to determine the factors affecting the stock acquisition of individual investors and to reveal the relationship between these factors and demographic characteristics. For the purpose of the study, a questionnaire was applied to individual investors in Giresun province. Factor Analysis and Spearman Correlation analysis were used to determine the effects of demographic characteristics and individual investors on the factors affecting stock acquisition. It was concluded that demographic characteristics were not effective in individual stock acquisition preferences. As a result of the correlation analysis, it was observed that there was a positive correlation in the stock acquisition of the factors such as “Tracking the stock market closely”, “Stock ratio in investments” and “Overconfidence with your own priority information”.

Key Words: Individual Investor, Financial Risk, Stocks

JEL Codes:D14, E21,O16

* Doçent Doktor, Giresun Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, akaravardar@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0001-7330-4038>

** Öğretim Görevlisi, Giresun Üniversitesi, Bulancak Kadir Karabaş Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Uluslararası Ticaret Bölümü, arifcilek86@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9277-3953>

1.GİRİŞ

Bireysel yatırımcılar, kendi hesapları adına küçük hacimlerde işlem gerçekleştiren yatırımcılardır. Bireysel yatırımcıların risk algılama düzeyleri ve kazançla yönelik bakış açıları rasyonel değildir. Bireysel yatırımcıların kararlarında, demografik ve psikolojik faktörlerinde etkisi önemlidir. Risk, herhangi bir durumda zarara uğrama tehlikesi olarak görülürken; finans dilinde, gerçekleşen kazancın beklenen kazançtan sapma ihtimali olarak tanımlanmaktadır.

Finansal piyasalarda farklı demografik özelliklere sahip milyonlarca insan işlem yapmaktadır. Finansal piyasalarda her türlü yatırımcının ihtiyacına cevap verebilecek ürün ve hizmetler bulunmakta olup her geçen gün yeni ürün ve hizmet çeşitliliği artmaktadır. Gün geçtikçe piyasalarda yatırımcı profilindeki çeşitlilik de değişmektedir. Yatırımcı profilindeki çeşitlilik, finansal piyasaların analiz edilmesinde dikkate alınması gereken bir husus olarak ortaya çıkmaktadır (Saraç ve Kahyaoğlu, 2011, s. 136). Klasik finans çalışmaları; yatırımcıyı ben odaklı, rasyonel ve birçok veri setini sağladıktan sonra istatistiksel analize tabi tutup sağlayacağı yararı azami seviyeye çıkarmayı amaçlayan varlıklar olarak kabul eder. Klasik modeller, etkin piyasa hipotezini savunurlar. Ancak klasik model, gün geçtikçe bireylerin rasyonelliğini ve piyasaların etkinliğini tanımlamakta yetersiz kalmıştır. Finansal piyasalarda oluşan bazı düzensizliklerdeki anomalileri açıklamadaki eksikliği; “Davranışsal Finans” isminde yeni, farklı bir bilim dalının ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Gümüş vd., 2013, s. 73).

Bu çalışmanın temel amacı, bireysel yatırımcıların hisse senedi edinimini etkileyen faktörleri belirlemektir. Bu amaçla çalışmada, hisse senedi edinimini etkileyen faktörler ile ilgili literatür değerlendirilerek araştırmanın yöntemine yer verilmiştir. Daha sonra yapılan araştırma sonucunda bulgular ortaya konulmuş ve sonuçlar değerlendirilerek çalışma tamamlanmıştır.

2.LİTERATÜR TARAMASI

Usul ve diğerlerinin (2002) yaptıkları çalışmada; bireysel yatırımcıları demografik özelliklerin, hisse senedine yapacakları yatırım süresini, yatırım oranını ve risk alma seviyelerini etkilediği belirlenmiştir. Bireysel yatırımcılardaki farklılıkların psikolojik yapı, kültür, bilgi ve eğitim seviyelerinin farkından kaynaklandığını varsayan çalışma, demografik değişkenlerin yatırımcıların kişisel özelliklerinden kaynaklandığı kadar dış çevreden de kaynaklandığı düşüncesini ortaya koymuşlar; hisse senedi yatırımında, her bir bireysel yatırımcının çeşitli davranışlar sergilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Anbar ve Eker’in (2009) yaptıkları bir çalışmada, bireysel yatırımcıların finansal risk algısı ile ekonomik ve demografik şartları arasındaki ilişkisi incelenmiştir. Çalışmada, sosyoekonomik ve demografik şartlar ile yatırımcıların finansal risk algıları arasında bir nedensellik olduğu düşünülmüş ve bu şartlara göre yatırımcıların risk alma profilleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Yatırımcıların sosyoekonomik ve demografik parametrelerinin finansal risk almayı etkilediği varsayılan hipotezleri destekleyen sonuçlara ulaşılmasıyla birlikte, aksini destekleyen sonuçlar da tespit edilmiştir.

Kahyaoğlu(2011) 1 Ocak 2007 ve 31 Aralık 2009 tarihleri arasındaki zaman dilimi içerisinde yaptığı çalışmada, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda 31 yatırımcının alım-satım işlemindeki veriler kullanılmış; farklı duygusal ve psikolojik etkenlere maruz kalma düzeyleri bakımından erkek ve kadın yatırımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Kadın yatırımcıların, erkek yatırımcılara göre risk algılama seviyelerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Saraç ve Kahyaoğlu(2011), 1 Ocak 2007 ve 31 Aralık 2009 tarihleri arasındaki zaman dilimi içerisinde yaptıkları çalışmada, İMKB’de bireysel hisse senedi yatırımcılarının aldıkları risk seviyeleri ile ilgili olan demografik ve sosyoekonomik etkenler incelenmiştir. Farklı özelliklere sahip kişiler arasında risk alma seviyelerine göre değişkenlik olup olmadığı incelenmiş; yatırımcının medeni durumunun, eğitim durumunun, gelir düzeyinin, çocuk sayısının, mesleğinin, yaşının, cinsiyetinin risk iştahı düzeyini belirleyen en önemli değişkenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Lutfi (2011), Endonezya’nın Surabaya şehrinde 84 yatırımcı kullanarak yaptığı çalışmada, yatırımcıların demografik değişkenler ve risk algıları (riski sevmeyen ve riski seven) arasında bağlantı kurmuş; bu bağlantının yatırım çeşitleri (gayrimenkuller, banka ürün çeşitleri, para piyasası araçları) ile ilgili olduğu görülmüştür. Araştırmayla birlikte, demografik etkenlerin yatırımcılardaki risk algısı ve yatırım tercihleri açıklanmış; demografik etkenlerle risk algısı ve yatırım tercihleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Farrell (2011) yaptığı çalışmada, Florida Eyalet Kurulunca yatırımcıların risk alma tercihlerini tespit etmek amacıyla, Florida'da yatırımcılara eğitim düzeyini de kapsayan demografik özelliklerle ilgili bir anket uygulanmıştır. Regresyon analizi yapılmış; kadınların erkeklere göre ve siyahların beyazlara göre daha aşırı muhafazakâr davrandığı görülmüştür. Bu araştırma ırk ve cinsiyet değişkeninin, yatırım kararlarında rol aldığını ispat etmekle beraber diğer faktörlerin de ilişkilendirilebileceğini ispatlamıştır.

Özerol ve diğerleri (2011), demografik faktörlerin ve ticaret stratejilerinin hisse senedi portföyündeki ilişkilerinin araştırılması amacıyla yaptıkları çalışmada, 1996-2001 yılları döneminde 60 bireysel yatırımcının faaliyetinden meydana gelen veri kümesi analizi ile portföyleri incelenmişlerdir. Ciro oranları ve portföy değerleri yatırımcılara küçük miktarda tavsiye edildiğinde, pazarın aşırı performans sergileyebileceği sonucuna ulaşılmışlardır. Korelasyon sonuçlarına göre, ticari hayatta erkeklerin kadınlara kıyasla aşırı güvenleri sayesinde daha fazla yer aldıkları tespit edilmiştir.

Nguyen ve Schübler (2012), yatırım kararlarının psikolojik parametrelerden etkilendiği ve bu sebeple genel hataların yapıldığı düşünülerek; hataları analiz etmek için Alman yatırımcılar üzerinde yaptıkları çalışmada bir anket uygulanmıştır. Gelir, eğitim ve tecrübeyi etkileyen davranışsal durumların; demografik ve ekonomik özelliklerle ilişkisi olup olmadığı anlamaya çalışmışlardır. Alman yatırımcıların tipik hatalarının olduğu ve eğitim düzeyinin yatırımcıların davranışlarını öngörmekte en iyi özellik olduğu sonucuna varmışlardır.

Zaidi ve Tauni (2012) yaptıkları çalışmada, demografik özellikler ile Lahor Borsası Aşırı Güven Endeksi (LSE) arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmışlardır. Uyumluluk ve aşırı güven önyargısı ile bilinç ve dışadönüklük arasında pozitif bir ilişki olduğunu görmüşlerdir. Nevroz ile aşırı güven önyargısı arasında negatif bir ilişkinin olduğu görmüşlerdir. Aşırı güven önyargısı ile yatırım tecrübesi arasında bir ilişki olduğu belirlemişlerdir. Çalışmayla birlikte, LSE'nin mevcut verilerle rasyonel olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Jain ve Mandot (2012), risk seviyesi ve yatırımcıların demografik özellikleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmada yatırımcıların bilgileri, eğitim düzeyleri, yaşadıkları şehirler, meslekleri, gelir seviyeleri, yaşları, medeni durumları ve cinsiyetleri ile risk seviyesi arasında pozitif korelasyonun var olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gümüş ve diğerleri (2013), Azerbaycan'daki ve Türkiye'deki yatırımcıların yatırım kararlarında bazı duygu, sezi, yanlış düşünce ve önyargıya göre hareket edip etmediğinin belirlenmesine yönelik yapılan çalışmada her iki ülkedeki yatırımcılara anket uygulanmıştır. Yatırımcıların demografik özelliklerinin yatırım kararları üzerinde farklılaşmaya sebep olduğu belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, Azeri ve Türk yatırımcıların yatırım kararlarını belirleme seviyesi test edilerek demografik etkenlerin ve artıramadıkları psikolojik etkenlerin, davranışçı modelleri destekleyici biçimde, bu yatırımcıların kararlarında etkin olduğu sonucuna varılmıştır.

Rajdev (2013) tarafından Hindistan'da yapılan bir çalışmada, Kalpataru Multiplier Şirketi'nde çalışan Bhopalli yüz yatırımcıya anket yapılmıştır. Yatırımcıların yatırım kararlarına etki edecek demografik faktörler üzerinde durulmuştur. Çalışmada demografik faktörler dikkate alınmış, psikolojik faktörler de ihmal edilmemiştir. Yatırımcıların yatırım kararlarının ve risk algılamalarının, yatırımcıların psikolojik durumlarına etki edebileceği sonucuna varılmıştır.

Sadiq ve Ishaq (2014); Pakistan'ın İslamabad ve Rawalpindi kentlerinde 100 yatırımcının bilgilerini kullanarak yatırımcıların demografik özelliklerini incelemek ve risk algılarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, korelasyon ve ki-kare testini uygulamışlardır. Çalışmada yatırım tecrübesinin, gelir düzeyinin ve akademik yeterliliğin yatırım davranışlarında etkili olduğuna ulaşılmıştır. Demografik özellikler arasında yaş haricindekiler, pozitif korelasyon katsayısına sahiptir. Belirli bir seviyeden sonra yaş düzeyi arttıkça risk seviyesi üzerinde olumsuz bir etkiye sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alanyazında hisse senedi edinimini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla faktör analizi modelinin kullanılmadığı görülmektedir.

3.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmanın etik açıdan uygunluğu için T.C. Giresun Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal Bilimler Fen ve Mühendislik Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığı'na başvurulmuştur. Kurulun 4 Kasım 2020 tarih ve 04/2 sayılı Etik Kurulu kararına göre etik açıdan bir sakınca görülmemiş olup, uygun bulunmuştur.

3.1.Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Kısıtları

Bu çalışmanın temel amacı, bireysel yatırımcıların hisse senedi edinimini etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin demografik özelliklerle ilişkisini ortaya koymaktır. Bu çalışma, Giresun ilinde yaşayan bireysel yatırımcılarla sınırlandırılmıştır.

3.2.Örneklem Süreci

Araştırmanın evrenini, Giresun ilinde bireysel yatırımcılar oluşturmaktadır. Örnek büyüklüğü, Giresun ilinde yaşayan tüm nüfus 448.400 kişi olarak belirlenmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2020).Bu kişilerden bireysel yatırımlarda bulunanlar üzerinde 600 adet anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Güvenlik seviyesi %95 ($t=1,96$), hata oranı ± 5 ve $p=q=50$ olarak değerlendirilmiştir; 384 hata miktarı olarak tespit edilmiştir (Yükselen, 2006, s.62).Tesadüfi olmayan örneklem tekniklerinden “Kolayda Örneklem Tekniği” örneklem tekniği olarak kullanılmıştır.

3.3.Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezi çalışmanın amacına uygun bir şekilde aşağıdaki gibi oluşturulmuştur:

H₁= Tüketicilerin cinsiyetleri ile hisse senedi alımını etkileyen faktörler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₂= Tüketicilerin medeni durumları ile hisse senedi alımını etkileyen faktörler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₃= Tüketicilerin yaşları ile hisse senedi alımını etkileyen faktörler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₄= Tüketicilerin eğitim seviyeleri ile hisse senedi alımını etkileyen faktörler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₅= Tüketicilerin aylık gelir durumu ile hisse senedi alımını etkileyen faktörler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

3.4.Verilerin Toplanması ve Analizi

Anket yöntemi kullanılarak araştırma verileri toplanmıştır. Anket uygulaması, katılımcılarla yüz yüze görüşülerek ve anketörler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılan anket formu, Ede (2007) ve Elmas (2010) çalışmalarının ölçeklerinden faydalanılarak elde edilmiştir. Sonuç olarak data girişi için hatasız olan toplam 600 anket, araştırmanın analizlerine dâhil edilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın verileri, SPSS 21.0 istatistik paket programı ile analiz edilmiştir.

Analize ilk olarak, anket sorularının örneklem üzerindeki dağılımlarının ortaya konulması bakımından frekans analizi yapılarak başlanmıştır. Frekans analizinin sonuçları, önermeli sorular ve demografik özellikleri içeren sorular için ayrı ayrı olacak şekilde tablolar oluşturularak değerlendirilmiştir. Daha sonra bireysel yatırımcıların hisse senedi edinimini etkileyen faktörlerin tespit edilmesi ve ortaya konulması maksadıyla faktör analizi yapılmıştır. Ayrıca verilerin analizinde Spearman Korelasyon Analizi ve Bağımsız Örneklem T-Testi de uygulanmıştır.

4. Araştırmanın Bulguları

Araştırma kapsamındaki verilere, frekans analizi ve faktör analizi olmak üzere iki farklı analiz uygulanmıştır. Daha sonra yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen veriler ile demografik özellikler arasındaki ilişkiyi ölçmek üzere analizler yapılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak gerçekleştirilen frekans, faktör ve son olarak korelasyon analiz bulgularına yer verilerek bu bulgulara ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur.

4.1. Frekans Analizine İlişkin Elde Edilen Bulgular ve Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırmada gerçekleştirilen anket sorularının örneklem üzerindeki frekans analizi dağılımları ortaya konulmuştur. Tablo 1’de araştırmaya katılan cevaplayıcıların demografik özellikleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1: Cevaplayıcıların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Frekans	Yüzde		Eğitim	Frekans	Yüzde
Kadın	172	28,7		Okur/Yazar	0	0
Erkek	428	71,3		İlköğretim	0	0
Medeni Durum	Frekans	Yüzde		Lise	44	7,3
Evli	404	67,3		Lisans	408	68,0
Bekar	196	32,7		Lisans Üstü	148	24,7
Yaş	Frekans	Yüzde		Aylık Gelir Durumu	Frekans	Yüzde
18-29	152	25,3		1000 TL altı	0	0
30 – 39	348	58,0		1.000TL – 1.999TL Arası	116	19,3
40 – 49	88	14,7		2.000TL – 3.999TL Arası	148	24,7
50 - 59	12	2,0		4.000TL – 5.999TL Arası	200	33,3
60-69	0	0		6.000TL – 7.999TL Arası	76	12,7
70 ve üstü	0	0		8.000TL – 10.000 TL arası	44	7,3
				10.000 TL ve üstü	16	2,7
Hisse Senedi Yatırım Süresi	Frekans	Yüzde		Hisse Senedi Portföy Yatırım Değeri	Frekans	Yüzde
1 yıldan az	440	73,3		1000 TL den az	104	17,3
1-3 yıl	76	12,7		1.000-5.000 TL arası	308	51,3
4-6 yıl	36	6,0		5.001-10.000 TL arası	64	10,7
7-10 yıl	24	4,0		10.001-50.000 TL arası	76	12,7
10 yıldan fazla	24	4,0		50.001- 100.000 TL arası	32	5,3
				10.0000 TL üstü	16	2,7
Yatırımlarda Hisse Senedi Oranı	Frekans	Yüzde				
%25’in altında	56	9,3				
%25-49 arası	488	81,3				
%50-74 arası	28	4,7				
%75-100 arası	28	4,7				
Toplam	600	100		Toplam	600	100

Tablo 1’de verilen bilgiler göz önüne alındığında katılımcıların %71,3’ünün erkek, %28,7’sinin kadın olduğu; %67,3’ünün evli, %32,7’sinin bekâr olduğu belirlenmiştir. Diğer demografik özellikler açısından değerlendirildiğinde, katılımcıların ağırlıklı olarak 30-39 yaş arasında (%58,0), lisans mezunu (%68,0), 4.000-5.999 TL arası gelire sahip bireyler olduğu gözlenmektedir. Katılımcıların ağırlıklı olarak hisse senedi yatırım süresinin 1 yıldan az olduğu (%73,3), yatırımlarında hisse senedi oranının %25-%49 arasında olduğu (%81,3) ve hisse senedi portföy yatırım değerlerinin 1.000-TL-5.000-TL arasında olduğu (%51,3) olduğu görülmektedir.

Katılımcıların hisse senedi ediniminin tespit edilmesi amacıyla Likert ölçekli soruların yüzde dağılımları ve ortalamalarına ilişkin bulgular ve frekansları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 2: Hisse Senedi Piyasasını Yakından Takip Ediyor musunuz? Sorusuna Katılma Düzeyi

Hisse senedi piyasasını yakından takip ediyor musunuz?		Sıklıklar	Yüzde %
	Hiç	264	44,0
	Nadiren	100	16,7
	Ara Sıra	136	22,7
	Sık Sık	76	12,7
	Sürekli	24	4,0
	Toplam	600	100,0

Tablo 3: Yatırımlarınızda Çeşitlendirme Yaparak Birkaç Farklı Araca (Hisse Senedi, Tahvil Gibi) Yatırım Yapar mısınız? Sorusuna Katılma Düzeyi

Yatırımlarınızda Çeşitlendirme Yaparak Birkaç Farklı Araca (Hisse Senedi, Tahvil Vb.) Yatırım Yapar mısınız?		Sıklıklar	Yüzde %
	Hiç	228	38,0
	Nadiren	144	24,0
	Ara Sıra	136	22,7
	Sık Sık	76	12,7
	Sürekli	96	2,7
	Toplam	600	100,0

Tablo 4: Çok Yüksek Meblağ Ve Risk içeren Yatırımları Tercih Eder misiniz? Sorusuna Katılma Düzeyi

Çok Yüksek Meblağ Ve Risk içeren Yatırımları Tercih Eder misiniz?		Sıklıklar	Yüzde %
	Hiç	280	46,7
	Nadiren	160	26,7
	Ara Sıra	120	20,0
	Sık Sık	32	5,3
	Sürekli	8	1,3
	Toplam	600	100,0

Tablo 5: Yatırımlarınızı Çok Dikkatli ve Özenle Seçer misiniz? Sorusuna Katılma Düzeyi

Yatırımlarınızı çok dikkatli ve özenle seçer misiniz?		Sıklıklar	Yüzde %
	Hiç	68	11,3
	Nadiren	56	9,3
	Ara Sıra	136	22,7
	Sık Sık	184	30,7
	Sürekli	156	26,0
	Toplam	600	100,0

Tablo 6: Kaybetmekten Korkar mısınız? Sorusuna Katılma Düzeyi

Kaybetmekten korkar mısınız?		Sıklıklar	Yüzde %
	Hiç	56	9,3
	Nadiren	84	14,0
	Ara Sıra	148	24,7
	Sık Sık	160	26,7
	Sürekli	152	25,3

Toplam	600	100,0
---------------	------------	--------------

Tablo 7: Bölgenizde Bulunan Şirketlere Yatırım Yapıyor musunuz? Sorusuna Katılma Düzeyi

Bölgenizde Bulunan Şirketlere Yatırım Yapıyor musunuz?	Sıklıklar	Yüzde %
Hiç	396	66,0
Nadiren	104	17,3
Ara Sıra	80	13,3
Sık Sık	16	2,7
Sürekli	4	0,7
Toplam	600	100,0

Tablo 8: Borsada Sürekli Olarak Takip Ettiniz Belirli Şirketlere Öncelikli Yatırım Yapar mısınız? Sorusuna Katılma Düzeyi

Borsada Sürekli Olarak Takip Ettiniz Belirli Şirketlere Öncelikli Yatırım Yapar mısınız?	Sıklıklar	Yüzde %
Hiç	216	36,0
Nadiren	76	12,7
Ara Sıra	140	23,3
Sık Sık	108	18,0
Sürekli	60	10,0
Toplam	600	100,0

Tablo 9: Kendi Öncelikle Bilgilerinize Aşırı Güvenir misiniz? Sorusuna Katılma Düzeyi

Kendi Öncelikle Bilgilerinize Aşırı Güvenir misiniz?	Sıklıklar	Yüzde %
Hiç	68	11,3
Nadiren	112	18,7
Ara Sıra	228	38,0
Sık Sık	124	20,7
Sürekli	68	11,3
Toplam	600	100,0

4.2.Faktör Analizine Göre Ulaşılan Sonuçlar ve Sonuçların Değerlendirilmesi

Faktör analizi; birbiriyle bağlantılı birden fazla sayıdaki değişkeni az sayıda, anlamlı, birbirinden bağımsız faktörler durumuna getiren ve çok sık olarak kullanılan çok değişkenli istatistik tekniklerinden bir tanesidir. Faktör analizi uygulamasında faktörlerin elde edilmesi hususunda, farklı metotlar kullanılabilir. Fakat bu metotlardan en fazla kullanılanı, Temel Bileşenler Analizi (Principal Component Analysis)'dir. Faktör analizi uygulanmadan önce, data setinin faktör analizi için uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Data setinin faktör analizi için elverişli olup olmadığının tespit edilmesinde ise sık olarak Bartlett testi ve Kaise-Meyer-Olkin (KMO) testleri uygulanmaktadır (Kalaycı, 2010, s. 321-322). Böylece data setinin faktör analizine elverişliliğinin ortaya koyulması bakımından analize Bartlet ve KMO testleri ile başlanmıştır. Tablo 10'da Bartlet ve KMO testlerinin sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 10: KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	,767
Bartlett's Test of Sphericity	903,908
Approx. Chi-Square	171
df	,000
Sig.	

Tablo 10'da görülen veriler kapsamında Bartlett testinin anlamlı (sig. 0,000); KMO testinin ise 0,767 (%76,7) olduğu tespit edilmiştir. Bartlett testi anlamlı, KMO testi ise 0,767>0,50 olduğundan elde edilen sonuçlar

veri setinin faktör analizi için kullanılabilir olduğunu göstermektedir. Veri setinin faktör analizine uygulanabilir olduğu belirlendikten sonra, Temel Bileşenler Analizi tekniği ve Varimaks Döndürmesi (Varimax Rotation) tekniği ile faktör döndürmeleri aracılığıyla faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizinde, faktörlerin özdeğerlerine (eigenvalues) ve faktör sayısına bakılarak karar verilir. Bu bağlamda özdeğeri 1'den büyük olan faktörler dikkate alınır ve faktör sayısı tespit edilir. Hangi değişkenin hangi faktörün içerisinde olduğuna ise faktör yüklerine göre karar verilir. Bu bağlamda, değişkenlerin faktör yükü mutlak değer olarak hangi faktörün altında en yüksek değere sahipse ilgili değişken o faktöre dâhil edilir. Araştırmada faktör yükü 0,304 ve üzerinde olan değişkenler dikkate alınmıştır. Araştırmada gerçekleştirilen faktör analizinin sonuçları Tablo 11'de özetlenmiştir.

Tablo 11: Yatırımcıların hisse senedi edinimini etkileyen faktörler

Faktörler	Faktör Yüklemeleri	Faktör Değeri	Varyans Açıklama (%)	Cronbach's Alpha
Faktör 1		5,383	28,331	,856
Hisse senedi getirilerini hisse senedinin Fiyat/Kazanç oranı etkiler.	,619			
Belirli bir kaybın verdiği üzüntü aynı miktarda kazancın vereceği memnuniyetten daha büyüktür.	,467			
Kamuoyu tarafından bilinen şirketlerin hisseleri iyidir.	,587			
Yatırımcılar geçmiş fiyat hareketlerini kullanarak gelecekle ilgili karar verirler.	,658			
Kısa vadede kazanan hisseleri alarak ve kaybeden hisseleri satarak yüksek getiri elde edilebilir.	,471			
Orta uzun vadede kaybeden hisseleri alarak ve kazananları satarak yüksek getiri elde edilebilir.	,454			
Uzun süre iyi haberler kaydederek fiyatı yükseliş trendine giren hisseler alınabilir.	,669			
Bir süre yüksek getiri sağlayan hisseler bir zaman sonra düşme, düşük getiriler sağlayan hisseler ise yükselme eğilimindedir.	,555			
Kurumsal yatırımcılar bir hisseyi alıma geçtiklerinde o hisse yükselir.	,648			
Portföyünüzde bulunan ve fiyatı düşmüş bir hisse senedine ilişkin kayıp sadece geçici bir durum, hisse senedi yeniden değer kazanacaktır, en azından hisse senedi alınan değere gelene dek beklemek daha doğru olur.	,668			
Kazancınızın olduğu bir hisseyle ilgili "zaten bu hissenin yükseleceği belliydi" görüşüne katılır mısınız?	,579			
Yatırımcı kazandıktan sonra yüksek risk, kaybettikten sonra düşük risk alma eğilimindedir.	,600			
Yatırımcı diğer yatırımcılarında kendi aldığı hisseye yatırım yaptıklarını anlayınca yatırımın iyi olduğu düşüncesine kapılır.	,780			
Faktör 2		1,831	9,636	,542
Hisse senetleri Ocak aylarında diğer aylara göre daha iyi getiri sağlar.	,516			

Hisse senetleri Cuma günleri diğer günlere göre daha iyi getiri sağlar.	,621			
Hisse getirilerini Piyasa değeri/Defter değeri oranı etkiler.	,522			
Faktör 3		1,357	7,144	,400
Bir yıl içinde borsa tekrar eski yüksek seviyelerine döner ve hatta o seviyeleri de geçer.	,434			
Uzun süre kötü haberler kaydederek fiyatı düşüş trendine giren hisseler satılabilir.	,385			
İyi bir hisse senedi yatırımcısı olduğunuza katılır mısınız?	,707			

Tablo 11’de, özdeğer istatistiği göz önüne alınarak faktör sayıları ve bu faktörlerin tespit edilen varyans yüzdelere ilişkin bilgiler gösterilmektedir. Özdeğer istatistiği 1’den büyük olan üç adet faktörün olduğu belirlenmiştir. Üç faktör grubu toplu olarak ele alındığında toplam varyansın % 45,111’ini açıklayabildiği görülmektedir. Faktörler tek tek incelendiğinde ise birinci faktörün yalnız olarak toplam varyansın %28,331’lik kısmını, ikinci faktörün %9,636’lık kısmını, üçüncü faktörün %7,144’lük kısmını açıklayabildiği görülmektedir.

Tablo 11’de faktör yüklerine göre değişkenler, en fazla ağırlığa sahip oldukları faktörlerin altında sınıflandırılmıştır. Bu bağlamda tablodaki bilgilere göre en önemli faktör sınıf olan birinci faktör sınıfında yer alan değişkenler, ağırlıklı olarak hisse senedinin risk-getiri faktörüyle ilgili görülmesi sebebiyle birinci faktör “risk getiri” olarak; ikinci faktör grubunda yer alan değişkenler genel olarak hisse senedinin zaman özellikleri ile ilgili olması sebebiyle ikinci faktör “hisse senedinin zaman özellikleri” olarak; üçüncü faktör sınıfında yer alan değişkenler, hisse senedi yatırımcısının özellikleri ilgili olması sebebiyle üçüncü faktör “yatırımcı özellikleri” olarak adlandırılabilir.

4.3.Korelasyon Analizi

Tablo 12-14 arasındaki korelasyon analizlerinde, korelasyon katsayısı +1 ile -1 arasında değerler almaktadır. Korelasyon katsayısı +1’e yaklaştığında doğrusal ilişkinin gücü artarken -1’e yaklaştığında da ters ilişkinin gücü artmaktadır.

Tablo 12: Hisse Senedi Piyasasını Yakından Takip Etme Durumu ile Hisse Senedi Edinimini Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişkiyi Açıklayan Korelasyon Analizi Göstergeleri

Hisse senedi piyasasını yakından takip etme durumu	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Korelasyon Katsayısı (Sig.)
	,373**	,060	,247**	
	,000	,463	,002	

Tablo 12’ye göre, korelasyon analizi neticesinde “hisse senedi piyasasını yakından takip etme durumu” ile “Risk-Getiri” faktörü arasındaki korelasyon katsayısı 0,000’dır. Bu da aralarında pozitif bir ilişki olduğu anlamına gelmektedir. Bu pozitif ilişki, istatistiksel olarak anlamlı olsa bile zayıf bir ilişkidir. Korelasyon, %1 düzeyinde anlamlı bulunduğundan hipotez H1 kabul edilmiştir. Yani bireysel yatırımcıların hisse senedi piyasasını yakından takip etme durumu ile hisse senedi risk-getiri (faktör 1) faktörü arasında zayıf da olsa bir ilişki söz konusudur.

Tablo 12’de yapılan korelasyon analizi sonucunda “hisse senedi piyasasını yakından takip etme durumu” ile “Hisse senedinin zaman” faktörü arasındaki korelasyon katsayısı 0,463’tür. Bu da aralarında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı olsa bile güçlü bir ilişki değil, zayıf bir ilişkidir. Korelasyon analizi, istatistiki olarak %1 seviyesinde anlamlı sonuç verdiği için hipotez H1 kabul edilmiştir. Yani bireysel yatırımcıların hisse senedi piyasasını yakından takip etme durumu ile hisse senedinin zaman faktörü (faktör 2) arasında zayıf da olsa bir ilişki söz konusudur.

Tablo 12’de yapılan korelasyon analizi sonucunda, “hisse senedi piyasasını yakından takip etme durumu” ile “yatırımcı özellikleri” faktörü arasındaki korelasyon katsayısı 0,002’dir. Bu aralarında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu ilişki istatistiki olarak anlamlı olsa bile zayıf bir ilişkidir. Korelasyon, istatistiki olarak %1 seviyesinde anlamlı sonuç verdiği için hipotez H1 kabul edilmiştir. Yani bireysel yatırımcıların hisse senedi

piyasasını yakından takip etme durumu ile hisse senedinin yatırımcı özelliği (faktör 3) arasında zayıf bile olsa bir ilişki söz konusudur.

Tablo 13: Yatırımların Hisse Senedi Oranı ile Hisse Senedi Edinimini Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişkiyi Açıklayan Korelasyon Analizi Göstergeleri

Yatırımlarda hisse senedi oranı	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Korelasyon Katsayısı (Sig.)
	,184*	,038	,223***	
	,024	,640	,006	

Tablo 13'te yapılan korelasyon analizi neticesinde "yatırımlarda hisse senedi oranı" ile "Risk-Getiri" faktörü arasındaki korelasyon katsayısı 0,024'tür. Bu aralarında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı olsa bile zayıf bir ilişkidir. Korelasyon, %1 seviyesinde anlamlı neticelendiğinden hipotez H1 kabul edilmiştir. Yani bireysel yatırımcıların yatırımlarda hisse senedi oranı ile hisse senedi risk-getiri (faktör 1) faktörü arasında zayıf da olsa bir ilişki söz konusudur.

Tablo 13'te yapılan korelasyon analizi neticesinde "yatırımlarda hisse senedi oranı" ile "Hisse senedinin zaman" faktörü arasındaki korelasyon katsayısı 0,640'tır. Bu aralarında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı olsa bile zayıf bir ilişkidir. Korelasyon, istatistiksel olarak %1 seviyesinde anlamlı neticelendiğinden hipotez H1 kabul edilmiştir. Yani bireysel yatırımcıların yatırımlarda hisse senedi oranı ile hisse senedinin zaman faktörü (faktör 2) arasında zayıf bile olsa bir ilişki söz konusudur.

Tablo 13'te yapılan korelasyon analizi neticesinde "yatırımlarda hisse senedi oranı" ile "yatırımcı özellikleri" faktörü arasındaki korelasyon katsayısı 0,006'dır. Bu aralarında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı olsa bile zayıf bir ilişkidir. Korelasyon, istatistiksel olarak %1 seviyesinde anlamlı neticelendiğinden hipotez H1 kabul edilmiştir. Yani bireysel yatırımcıların "yatırımlarda hisse senedi oranı" ile hisse senedinin yatırımcı özelliği (faktör 3) arasında zayıf da olsa bir ilişki söz konusudur.

Tablo 14: Kendi öncelikli bilgilerinize aşırı güven ile Hisse Senedi Edinimini Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişkiyi Açıklayan Korelasyon Analizi Göstergeleri

Kendi öncelikli bilgilerinize aşırı güven	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Korelasyon Katsayısı (Sig.)
	,207*	,123	,272**	
	,011	,135	,001	

Tablo 14'te yapılan korelasyon analizi neticesinde "kendi öncelikli bilgilerinize aşırı güven" ile "Risk-Getiri" faktörü arasındaki korelasyon katsayısı 0,011'dir. Bu aralarında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı olsa bile zayıf bir ilişkidir. Korelasyon, %1 düzeyinde anlamlı neticelendiğinden hipotez H1 kabul edilmiştir. Yani bireysel yatırımcıların kendi öncelikli bilgilerinize aşırı güven ile hisse senedi risk-getiri (faktör 1) faktörü arasında zayıf da olsa bir ilişki söz konusudur.

Tablo 14'te yapılan korelasyon analizi neticesinde "kendi öncelikli bilgilerinize aşırı güven" ile "Hisse senedinin zaman" faktörü arasındaki korelasyon katsayısı 0,135'tir. Bu aralarında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı bile olsa zayıf bir ilişkidir. Korelasyon, istatistiksel olarak %1 seviyesinde anlamlı neticelendiğinden hipotez H1 kabul edilmiştir. Yani bireysel yatırımcıların kendi öncelikli bilgilerinize aşırı güven ile hisse senedinin zaman faktörü (faktör 2) arasında zayıf bile olsa bir ilişki söz vardır.

Tablo 14'te yapılan korelasyon analizi neticesinde "kendi öncelikli bilgilerinize aşırı güven" ile "yatırımcı özellikleri" faktörü arasındaki korelasyon katsayısı 0,001'dir. Bu aralarında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı olsa bile zayıf bir ilişkidir. Korelasyon, istatistiksel olarak %1 seviyesinde anlamlı neticelendiğinden hipotez H1 kabul edilmiştir. Yani bireysel yatırımcıların kendi öncelikli bilgilerinize aşırı güven ile hisse senedinin yatırımcı özelliği (faktör 3) arasında zayıf da olsa bir ilişki söz konusudur.

5.SONUÇ

Bireysel yatırımcıların hisse senedi edinimini etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin demografik özelliklerle ilişkisini ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışmanın amacına yönelik, Giresun ilinde bireysel yatırımcılara anket uygulanmış; demografik özellikler ve bireysel yatırımcıların hisse senedi edinimine etkili olan faktörler üzerindeki etkisini belirlemek için Faktör Analizi ve Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Bu araştırmada elde edilen sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür:

Demografik özelliklerin, bireysel yatırımcıların hisse senedi edinim tercihlerinde etkili olmadığı sonucuna varılmıştır. Yapılan diğer araştırmalar, bireysel yatırımcıların risk alma eğilimlerinde demografik özelliklerin etkili olduğunu göstermesine karşın bu çalışmada aksi sonuçlar elde edilmiştir. “Yatırımcı diğer yatırımcıların da kendi aldığı hisseye yatırım yaptıklarını anlayınca yatırımın iyi olduğu” faktörünün, “Hisse senetleri cuma günleri diğer günlere göre daha iyi getiri sağlar” faktörünün ve “İyi bir hisse senedi yatırımcısı olduğunuza katılır mısınız?” faktörünün hisse senedi ediniminde etkili olduğu görülmüştür. Korelasyon analizi sonucu, “Hisse senedi piyasasını yakından takip etme durumu”, “Yatırımlarda hisse senedi oranı” ve “Kendi öncelikli bilgilerinize aşırı güven” faktörlerinin hisse senedi edinimiyle pozitif yönlü bir ilişkisi olduğu gözlemlenmiştir.

Bireysel yatırımcıların hisse senedi ediniminde etkili olan faktörleri belirlemek amacıyla yapılan bu çalışma, Giresun ili kısıtında yapılmıştır. Gelecekte daha geniş kapsamlı illeri kapsayacak benzer bir çalışma ile birlikte, iller arasında bireysel yatırımcıların hisse senedi ediniminde etkili olan faktörler belirlenerek sonuçları karşılaştırılmalı olarak ele alınabilir.

KAYNAKÇA

ANBAR, Adem - EKER, Melek (2009), “Bireysel Yatırımcıların Finansal Risk Algılamalarını Etkileyen Demografik ve Sosyoekonomik Faktörler”, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 9, ss. 129-150.

EDE, Müjdat (2007), “Davranışsal Finans ve Bireysel Yatırımcı Davranışları Üzerine Ampirik Bir Uygulama”, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Sermaye Piyasası ve Borsa Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

ELMAS, Bekir (2010), “Hisse Senedi Yatırımcıların Davranışsal Özellikleri-Bireysel Yatırımcıya Yönelik Bir Araştırma”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.

FARRELL, James (2011), “Demographics of Risky Investing”, Research in Business and Economics Journal - Special Edition, Florida Economic Symposium, May, pp. 1-20.

GÜMÜŞ, Fatih B. - KOÇ, Mustafa. - Agalarova Mirsariyya. (2013). “Bireysel Yatırımcıların Yatırım Kararları Üzerinde Etkili Olan Demografik ve Psikolojik Faktörlerin Tespiti Üzerine Bir Çalışma: Türkiye ve Azerbaycan Uygulaması”, KAÜ İİBF Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 6, ss. 71-93.

JAİN, Dhiraj - MANDOT, Nikhil (2012), “Impact of Demographic Factors on Investment Decision of Investors in Rajasthan”, International Refereed Research Journal Vol: 3, No: 2, pp. 81-92.

KAHYAOĞLU, Mehmet Burak (2011), “Yatırım Kararlarına Etki Eden Çeşitli Duygusal ve Psikolojik Faktörlere Maruz Kalma Düzeyi Üzerinde Cinsiyetin Rolü: İMKB Bireysel Hisse Senedi Yatırımcıları Üzerine Bir Uygulama”, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1, ss. 29-51.

KALAYCI, Şeref. (2010). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Ankara: Asil Yayın.

LUTFİ, Lutfi (2011). The Relationship Between Demographic Factors And Investment Decision In Surabaya. Journal of Economics, Business, and Accountancy Ventura, Vol: 13, No: 3, pp. 213-224.

NGUYEN, Tristan - SCHÜBLER, Alexander (2012), “Investment Decisions and Socio-Demographic Characteristics Empirical Evidence from Germany”, International Journal of Economics and Finance, Vol: 4, No: 9, pp. 1-12.

ÖZEROL, Hakan. - CAMGÖZ, Selin Metin. - KARAN, Mehmet Baha. - ERGENELİ, Azize. (2011), “Determining the Performance of Individual Investors: the Predictive Roles of Demographic Variables and Trading Strategies”, International Journal of Business and Social Science, Vol: 2, No: 18, pp. 86-92.

RAJDEV, Ankita (2013), "The Effect of Demographic Factors on Investment Choice of Investors: A Study on Investors of Bhopal", IRC's Internatinal Journal of Multidisciplinary Research in Social & Management Sciences, Vol: 1, No: 3, pp. 110-116.

SADİQ, Muhammad Nauman - ISHAQ, Hafız Muhammad (2014), "The Effect of Demographic Factors on the Behavior of Investors during the Choice of Investments: Evidence from Twin Cities of Pakistan", Global Journal of Management and Business Research: C Finance, Vol: 14, No: 3, pp. 46-56.

SARAÇ, Mehmet - KAHYAOĞLU, Mehmet Burak (2011), "Bireysel Yatırımcıların Risk Alma Eğilimine Etki Eden Sosyo-Ekonomik ve Demografik Faktörlerin Analizi", BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar, Cilt: 5, Sayı: 2, ss. 135-157.

USUL, Hayrettin - BEKÇİ, İsmail - EROĞLU, A. Hüsrev (2002), "Bireysel Yatırımcıların Hisse Senedi Edinimine Etki Eden Sosyo-Ekonomik Etkenler", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 19, ss. 135-150.

YÜKSELEN, Cemal (2006). Pazarlama Araştırmaları, 3.Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.

ZAİDİ, Farheen Btool - TAUNİ, Muhammad Zubair (2012), "Influence of Investor's Personality Traits and Demographics on Overconfidence Bias", Interdisciplinary Journal of Contemporaray Research in Business, Vol: 4, No: 6, pp. 730-746.

İnternet Kaynakları

Türkiye İstatistik Kurumu. (2020, 03 28). <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> adresinden alındı